

داوری دعاوی مالکیت فکری در نظام حقوقی ایران و اسناد بین المللی

فصلنامه علمی فقه و حقوق نوین

Print ISSN: 2717- 1469
Online ISSN: 2717 – 1477

ISC.SID.NOORMAGZ.MAGIRAN
GOOGLESCHOLAR.ENSANI
www.jaml.ir

سال ۱۴۰۴، سال ششم، شماره ۲۲،
صفحات ۲۱-۱

حسام شاهین گلزار
(نویسنده مسئول)

کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران

دکتر مرتضی اسدلو
استادیار گروه حقوق، دانشگاه آزاد، تبریز، ایران

چکیده

داوری به عنوان یکی از مهم ترین روش های جایگزین حل و فصل اختلافات، در سال های اخیر در حوزه دعاوی مالکیت فکری اهمیت فزاینده ای یافته است. دعاوی مربوط به حقوق مالکیت فکری معمولاً ماهیتی تخصصی، فنی و بین المللی دارند که رسیدگی به آن ها در محاکم عمومی ممکن است با دشواری هایی همراه باشد. داوری با بهره گیری از کارشناسان مجرب، سرعت بیشتر در رسیدگی، محرمانگی و انعطاف پذیری در روند رسیدگی، گزینه ای مناسب برای حل این دسته از اختلافات به شمار می رود. در نظام حقوقی ایران، هر چند قوانین خاص مالکیت فکری مقرره ای صریح در خصوص داوری ندارند، اما قواعد کلی قانون داوری تجاری بین المللی و قانون آیین دادرسی مدنی، ظرفیت استفاده از داوری در این زمینه را فراهم کرده اند. در سطح بین المللی، اسناد مهمی همچون کنوانسیون نیویورک ۱۹۵۸، موافقت نامه تریپس، و قواعد داوری سازمان جهانی مالکیت فکری نقش اساسی در توسعه داوری در دعاوی مالکیت فکری ایفا کرده اند. این اسناد نه تنها شناسایی و اجرای آرای داوری را تضمین می کنند، بلکه با ارائه ساختارهای منسجم برای رسیدگی، بستر مناسبی برای حل اختلافات فرامرزی فراهم می سازند. با توجه به روند فزاینده جهانی شدن اقتصاد و تجارت، ضرورت هماهنگی نظام حقوقی ایران با اسناد و رویه های بین المللی در زمینه داوری مالکیت فکری بیش از پیش احساس می شود.

داوری، مالکیت فکری، حقوق ایران، کنوانسیون نیویورک، موافقت نامه تریپس، سازمان جهانی

واژگان کلیدی: مالکیت فکری، داوری بین المللی

Scientific Journal of Modern
Jurisprudence and Law

Print ISSN: 2717- 1469
Online ISSN: 2717 - 1477

Profile in ISC,SID,
Noormags, Magiran, Ensani,
GoogleScholar
www.jaml.ir

Year 2025, Sixth year , Issue
22

Pages 1-21

Arbitration of Intellectual Property Claims in the Iranian Legal System and International Documents

Hesam Shahin Golzar Master of Private Law, Islamic Azad University, Tabriz, Iran

(Responsible Author)

Dr. Morteza Asadlo Assistant Professor, Department of Law, Azad University, Tabriz, Iran

Abstract

Arbitration, as one of the most prominent alternative dispute resolution mechanisms, has gained increasing significance in the field of intellectual property (IP) disputes in recent years. IP disputes are often complex, technical, and international in nature, making their resolution through ordinary courts challenging. Arbitration offers several advantages such as expert adjudication, faster proceedings, confidentiality, and procedural flexibility. In the Iranian legal system, although specific IP laws do not explicitly refer to arbitration, the general provisions of the Law on International Commercial Arbitration and the Civil Procedure Code provide the necessary legal framework for its use in IP-related matters. At the international level, major instruments such as the 1958 New York Convention, the TRIPS Agreement, and the arbitration rules of the World Intellectual Property Organization (WIPO) have played a vital role in promoting arbitration for IP disputes. These instruments not only ensure the recognition and enforcement of arbitral awards but also provide structured mechanisms for resolving cross-border disputes. Given the increasing pace of globalization and international commerce, it is essential for Iran's legal framework to align more closely with international standards and practices in the field of IP arbitration.

Keywords: Arbitration, Intellectual Property, Iranian Legal System, New York Convention, TRIPS Agreement, WIPO, International Arbitration

مقدمه

با گسترش روزافزون فعالیت‌های فناورانه، فرهنگی و تجاری در سطح ملی و بین‌المللی، اهمیت حمایت از حقوق مالکیت فکری بیش از گذشته مورد توجه نظام‌های حقوقی قرار گرفته است. مالکیت فکری که شامل حقوقی چون حق مؤلف، علائم تجاری، اختراعات و اسرار تجاری است، نقشی کلیدی در توسعه اقتصادی و نوآوری ایفا می‌کند. از این‌رو، اختلافات ناشی از نقض یا تداخل این حقوق نیز به تبع آن افزایش یافته و ضرورت بهره‌گیری از روش‌های مؤثر و تخصصی برای حل و فصل این اختلافات را دوچندان کرده است. در این میان، داوری به عنوان یکی از روش‌های مهم حل اختلافات، با ویژگی‌هایی چون سرعت، تخصص‌محوری، محرمانگی و انعطاف‌پذیری، جایگاه ویژه‌ای در حل دعاوی مالکیت فکری یافته است. در نظام حقوقی ایران، هرچند مقررات خاص مالکیت فکری صراحتی در زمینه داوری ندارند، اما بسترهای قانونی موجود، به ویژه قانون داوری تجاری بین‌المللی مصوب ۱۳۷۶، امکان توسل به داوری در این زمینه را فراهم می‌کند. از سوی دیگر، جامعه بین‌المللی با تصویب اسناد و موافقت‌نامه‌هایی همچون کنوانسیون نیویورک و موافقت‌نامه تریپس، و همچنین با ایجاد نهادهایی نظیر مرکز داوری سازمان جهانی مالکیت فکری، به شکل‌گیری چارچوبی

منسجم برای داوری دعاوی مالکیت فکری کمک کرده است. بررسی تعامل میان نظام حقوقی ایران و اسناد بین‌المللی در زمینه داوری این دعاوی، گامی مهم در جهت تطبیق حقوق داخلی با تحولات جهانی و ارتقای کارآمدی نظام حقوق مالکیت فکری در کشور به شمار می‌رود.

۱-۱- تعریف داوری و ویژگی‌های آن

داوری فرایندی است که در آن اختلافات میان دو یا چند طرف توسط شخص یا گروهی مستقل به نام داور یا هیات داوری حل و فصل می‌شود. داوری یک روش جایگزین برای حل اختلافات است که خارج از سیستم قضایی رسمی انجام می‌شود. در این فرایند، داور پس از بررسی مستندات و شنیدن اظهارات طرفین، تصمیمی الزام‌آور برای حل اختلاف می‌گیرد. داوری یک فرایند حقوقی خصوصی است که طرفین به جای مراجعه به دادگاه‌های رسمی، به صورت توافقی داور یا داورانی را برای حل اختلاف خود تعیین می‌کنند. تصمیم داور معمولاً نهایی و لازم‌الاجراست و قابل استیناف در دادگاه‌های عمومی نیست، مگر در موارد خاص و استثنایی^۱.

ویژگی‌های داوری به شرح ذیل می‌باشد:

^۱ - اسدی نژاد، سید محمد؛ مهدوی‌فر، سید مجتبی (۱۳۹۱)، محرمانه بودن داوری در تجارت بین‌المللی و مقررات داوری سازمان جهانی مالکیت فکری، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین الملل، دوره نخست، شماره ششم، ص ۱۳۱

رای نمی‌توانند به دادگاه برای تجدیدنظر یا استیناف مراجعه کنند، مگر در شرایط خاص^۲.

۶. خصوصی بودن: جلسات داوری به صورت غیرعلنی و خصوصی برگزار می‌شود، که این امر بر خلاف دادگاه‌های رسمی، حفظ محرمانگی اطلاعات و اختلافات بین طرفین را تضمین می‌کند.

۷. انعطاف‌پذیری: طرفین می‌توانند خودشان داور را انتخاب کنند، قوانین حاکم بر داوری را تعیین کنند و حتی محل و زمان جلسات داوری را با توافق یکدیگر مشخص کنند.

۸. هزینه پایین‌تر: در مقایسه با فرایند دادخواهی در دادگاه، داوری معمولاً هزینه کمتری دارد، چرا که روند دادرسی کوتاه‌تر است و نیاز به هزینه‌های اضافی مانند هزینه‌های تجدیدنظر وجود ندارد^۳.

۱-۲- تاریخچه حقوق مالکیت فکری در جهان
حقوق مالکیت فکری یکی از مفاهیم اساسی و مهم در دنیای مدرن است که تاریخچه‌ای طولانی دارد و از زمان‌های قدیم به تدریج توسعه یافته است. این مفهوم به شکل مدون و قانونی

۱. اختیاری بودن: داوری بر اساس توافق طرفین انجام می‌شود. طرفین به طور داوطلبانه به جای مراجعه به دادگاه، داوری را به عنوان روش حل اختلاف انتخاب می‌کنند.

۲. بی‌طرفی داور: داور باید فردی بی‌طرف باشد که هیچ‌گونه نفع یا دخالتی در منافع طرفین نداشته باشد. این امر اعتماد به فرایند داوری را افزایش می‌دهد+

۳. تخصص داور: یکی از ویژگی‌های داوری این است که داور می‌تواند فردی متخصص در زمینه مورد اختلاف باشد. به عنوان مثال، در یک اختلاف تجاری یا فنی، می‌توان فردی با تجربه در همان زمینه را به عنوان داور انتخاب کرد^۱.

۴. سرعت در حل و فصل: داوری معمولاً نسبت به دادگاه‌های رسمی زمان کمتری برای رسیدگی به اختلافات نیاز دارد. این ویژگی داوری را به یک گزینه مطلوب برای حل سریع اختلافات تبدیل کرده است.

۵. الزام‌آور بودن تصمیم: تصمیمی که داور اتخاذ می‌کند (معروف به رای داوری) برای طرفین الزام‌آور است و معمولاً همانند حکم دادگاه قابلیت اجرا دارد. به طور معمول، طرفین پس از صدور

^۲ - بهبهانی، محمدرحیم، (۱۳۹۵)، جایگاه نهاد داوری در حقوق ایران با رویکرد فقهی، مجله مبانی حقوق اسلامی، سال ۹، شماره ۱۸، ص ۷۴

^۱ - افتخارچهرمی، گودرز، (۱۳۷۹)، تحولات نهاد داوری در قوانین ایران و دستاورد آن در حوزه داوری بین المللی ایران، تحقیقات حقوقی، شماره ۲۹ و ۳۰، ص ۴۲

^۲ - باقری، محمود، (۱۳۸۶)، حدود آزادی طرفین دعوی در تعیین صلاحیت قضایی بین-المللی: جایگاه داوری تجاری بین‌المللی، فصلنامه حقوق، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۳۷، شماره ۳، پاییز، ص ۳۴

در قرن‌های بعدی، به ویژه در قرن هفدهم و هجدهم، انگلستان به یکی از پیشروان توسعه حقوق مالکیت فکری تبدیل شد. قانون حق اختراع انگلستان که در سال ۱۶۲۳ میلادی به تصویب رسید، یکی از نخستین قوانین جامع در این حوزه بود. همچنین قانون حق تکثیر (کپی‌رایت) در سال ۱۷۱۰ در انگلستان با نام قانون آن به تصویب رسید که به عنوان اولین قانون رسمی حمایت از آثار ادبی و هنری شناخته می‌شود. این قانون به نویسندگان اجازه می‌داد که برای مدت محدودی حق انحصاری چاپ و توزیع آثار خود را داشته

باشند.^۳

در قرن نوزدهم، انقلاب صنعتی و پیشرفت‌های فنی و علمی منجر به افزایش تقاضا برای حمایت از نوآوری‌های صنعتی و علمی شد. در این دوران، کشورهای مختلف شروع به ایجاد قوانین مدون و بین‌المللی برای حمایت از حقوق مالکیت فکری کردند. کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی که در سال ۱۸۸۳ به تصویب رسید، اولین توافقنامه بین‌المللی در این حوزه بود. این کنوانسیون بر حمایت از اختراعات، علائم تجاری و طرح‌های صنعتی در کشورهای عضو تأکید داشت و یکی از اساسی‌ترین قدم‌ها در جهت جهانی شدن حقوق مالکیت فکری به شمار می‌رود. پس از آن، در سال ۱۸۸۶ کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری به

امروزی، نتیجه چندین قرن تحول و پیشرفت در جوامع مختلف بوده است. ریشه‌های مالکیت فکری به دوران باستان بازمی‌گردد، جایی که اولین اشکال حفاظت از اختراعات و آثار خلاقانه آغاز شد.^۱

در یونان و روم باستان، نوعی از حمایت اولیه از آثار خلاقانه وجود داشت. برای مثال، در یونان باستان به شاعران و هنرمندان برای آثار هنری‌شان احترام خاصی قائل بودند و بعضاً جوایزی به آنها داده می‌شد. اما مفهوم مدرن مالکیت فکری در این دوره به شکل قانونی مدون وجود نداشت. با گذر زمان و ورود به دوران رنسانس و توسعه دانش و هنر، نیاز به ایجاد چارچوب‌های حقوقی برای حمایت از نوآوری‌ها و خلاقیت‌ها بیشتر حس شد. یکی از نقاط عطف مهم در تاریخچه حقوق مالکیت فکری، صدور اولین حق اختراع رسمی در ایتالیا در سال ۱۴۷۴ میلادی بود. در این سال، جمهوری ونیز قانونی را تصویب کرد که بر اساس آن، به مخترعان نوآوری‌های جدید حق انحصاری استفاده از اختراع‌شان برای مدت معینی اعطا می‌شد. این قانون به نوعی نخستین گام در جهت ایجاد حقوق انحصاری برای مخترعان بود که از نظر قانونی تضمین می‌شد.^۲

^۳ - زهرایی، مرتضی، (۱۳۸۳)، ضمانت اجرای آرای داور بین‌المللی، مجله حقوقی، شماره ۳۱، ص ۱۰۲

^۱ - جعفریان، منصور (۱۳۷۴)، تاملاتی بر لایحه داور تجاری بین‌المللی، شناسایی و اجرای آرای داور، مجله مجلس و راهبرد، شماره ۱۷، ص ۶۳

^۲ - جهانیان، مجتبی؛ شهبازی‌نیا، مرتضی، (۱۳۹۸)، اعمال اصل صلاحیت بر صلاحیت در داورپذیری دعاوی، بررسی تطبیقی در حقوق ایران و آمریکا، پژوهش‌های حقوق تطبیقی، شماره ۲، تابستان، ص ۴۵

تبدیل شد. این توافقنامه کشورها را ملزم به رعایت استانداردهای حداقلی در زمینه حمایت از اختراعات، علائم تجاری، کپی‌رایت و دیگر اشکال مالکیت فکری کرد.^۲

۱-۳- پیدایش و تحول مفاهیم مالکیت فکری در ایران
پیدایش و تحول مفاهیم مالکیت فکری در ایران نیز مانند بسیاری از کشورها، با تأخیر نسبت به اروپا و دیگر نقاط جهان شکل گرفت و توسعه یافت. این روند هم‌زمان با تحولات حقوقی و صنعتی در سطح جهانی، به ویژه در قرن بیستم، اهمیت بیشتری پیدا کرد و از طریق پذیرش معاهدات بین‌المللی و تدوین قوانین داخلی به تدریج نهادینه شد.^۳

یکی از نقاط عطف مهم در تاریخ حقوق مالکیت فکری ایران، پیوستن به کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی در سال ۱۹۵۹ میلادی (۱۳۳۷ خورشیدی) بود. این اقدام نشان‌دهنده عزم ایران برای همگام شدن با جامعه بین‌المللی در زمینه حمایت از حقوق مالکیت فکری بود. کنوانسیون پاریس یکی از مهم‌ترین معاهدات بین‌المللی در این زمینه است که به حمایت از اختراعات،

تصویب رسید. این کنوانسیون به نوعی مبنای حقوق بین‌المللی کپی‌رایت شد و کشورهای عضو موظف به رعایت حقوق نویسندگان و هنرمندان در حوزه کپی‌رایت شدند. این دو کنوانسیون (پاریس و برن) به تدریج پایه‌گذار نظام‌های حقوقی بین‌المللی شدند که امروزه بسیاری از کشورهای جهان از آن تبعیت می‌کنند.^۱

در قرن بیستم و با گسترش تجارت جهانی و پیشرفت فناوری‌های جدید، نیاز به تنظیمات دقیق‌تر و گسترده‌تر در زمینه حقوق مالکیت فکری بیش از پیش احساس شد. با تأسیس سازمان جهانی مالکیت فکری در سال ۱۹۶۷، تلاش‌ها برای تنظیم و هماهنگ‌سازی قوانین و مقررات در سطح جهانی شدت گرفت. این سازمان که تحت نظارت سازمان ملل متحد فعالیت می‌کند، نقش کلیدی در پیشبرد قوانین و استانداردهای بین‌المللی مالکیت فکری دارد. با گذر زمان و ظهور فناوری‌های دیجیتال در اواخر قرن بیستم و اوایل قرن بیست و یکم، حقوق مالکیت فکری دچار تحولات گسترده‌ای شد. اینترنت، نرم‌افزارهای رایانه‌ای و تجارت الکترونیک چالش‌های جدیدی را برای حفاظت از دارایی‌های فکری ایجاد کردند. به همین دلیل، توافقنامه جنبه‌های تجاری حقوق مالکیت فکری که در سال ۱۹۹۴ تحت نظارت سازمان تجارت جهانی به تصویب رسید، به یکی از مهم‌ترین اسناد بین‌المللی در این زمینه

^۲ - کریمی، عباس؛ پرتو، حمیدرضا، (۱۳۹۱)، داوری پذیری دعاوی مربوط به اموال عمومی و دولتی، پژوهش حقوق عمومی، سال ۱۴، شماره ۳۶، ص ۱۳۷

^۱ - شیروی، عبدالحسین؛ انصاری، اعظم، (۱۳۹۸)، چالش تعهد بر افشا در تأمین مالی هزینه‌های داوری تجاری بین‌المللی توسط ثالث، مجله مطالعات حقوقی، دوره یازدهم، شماره ۴، صص ۲۲۶

^۲ - عابدی، محمدتقی (۱۳۸۸)، صلاحیت قضایی و صلاحیت داوری، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۳۵، ص ۱۲۴

حق، به‌ویژه برای مخترعان و نویسندگان، این امکان را فراهم می‌کند که از دستاوردهای فکری خود بهره‌برداری کنند و از آن‌ها در برابر نقض حقوقی محافظت کنند. به عبارتی، حمایت از حقوق مالکیت فکری به افراد انگیزه می‌دهد تا به خلق آثار جدید بپردازند و به نوآوری ادامه دهند، چرا که می‌دانند از نتایج کارشان به‌خوبی حمایت می‌شود.^۴

نظریه عدالت و انصاف: نظریه عدالت بر این باور است که هر فردی باید به‌خاطر تلاش‌های خلاقانه و فکری خود پاداش دریافت کند. ایجاد آثار جدید و اختراعات نیاز به سرمایه‌گذاری زمان و منابع دارد، و از این رو، باید سازوکارهایی برای حفاظت از این آثار وجود داشته باشد. این نظریه به‌ویژه در زمینه حقوق مؤلف و آثار هنری اهمیت دارد، جایی که خالق اثر باید از منافع مالی ناشی از آن بهره‌مند شود. در حقیقت، عدالت اجتماعی ایجاب می‌کند که افراد

علائم تجاری و طرح‌های صنعتی می‌پردازد و کشورهای عضو را ملزم به رعایت استانداردهای جهانی می‌کند.^۱

همچنین در سال ۱۹۷۶ میلادی (۱۳۵۴ خورشیدی)، ایران به کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری پیوست. این کنوانسیون یکی از اساسی‌ترین معاهدات جهانی در حوزه کپی‌رایت است که به حمایت از حقوق نویسندگان و هنرمندان در سطح بین‌المللی می‌پردازد. پیوستن به این معاهده نشان‌دهنده گسترش توجه به حفاظت از آثار ادبی و هنری در ایران بود.^۲

۱-۴- مبانی نظری حمایت از حقوق مالکیت فکری
حمایت از حقوق مالکیت فکری به‌عنوان یکی از ارکان مهم حقوق اقتصادی و اجتماعی در جوامع مدرن، مبانی نظری متعددی دارد که به تبیین اهمیت و ضرورت این حقوق کمک می‌کند. این مبانی به‌طور کلی در چهار دسته اصلی قابل تقسیم‌بندی هستند: نظریه‌های حق مالکیت، نظریه عدالت و انصاف، نظریه توسعه اقتصادی، و نظریه جهانی شدن.^۳

نظریه حق مالکیت: این نظریه تأکید می‌کند که افراد باید حق داشته باشند که بر آثار و اختراعات خود کنترل داشته باشند. این

^۳ - موسوی، رضا و همکاران (۱۴۰۱)، نظام حقوقی حاکم بر حل و فصل اختلافات در حوزه حقوق مالکیت فکری با تأکید بر نهاد داوری، فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، دوره چهارم، شماره ۵، ص ۶۸۰
^۴ - نیک‌بخت، حمیدرضا؛ پیری، فرهاد (۱۳۹۱)، امتناع از شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی باطل شده، مجله حقوقی بین‌المللی، سال ۳۰، شماره ۴۸، ص ۱۷۰

^۱ - کاکاوند، محمد، (۱۳۸۹)، گزیده آرای داوری مرکز داوری اتاق ایران، تهران: شهردانش، ص ۳۷

^۲ - محمدی خورشیدی، محمد، (۱۳۹۰)، داوری در حقوق ایران، چاپ اول، تهران: انتشارات بهنامی، ص ۵۰

به‌خاطر کار و زحمتی که برای خلق آثار خود متحمل می‌شوند،
مورد شناسایی و حمایت قرار گیرند.^۱

و همکاری‌های بین‌المللی، لازم است که حقوق مالکیت فکری
به‌طور مؤثری در سطح جهانی حمایت شود.^۳

نظریه توسعه اقتصادی: حمایت از حقوق مالکیت فکری
به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای تشویق نوآوری و سرمایه‌گذاری در
فناوری‌های جدید عمل می‌کند. در این چارچوب، تأمین امنیت
حقوقی برای مخترعان و نویسندگان می‌تواند منجر به افزایش
سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه شود. بسیاری از کشورهای
توسعه‌یافته بر اهمیت این حقوق در سیاست‌های اقتصادی خود
تأکید می‌کنند، زیرا این حقوق به رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی
کمک می‌کند و بدین ترتیب به بهبود کیفیت زندگی مردم
می‌انجامد.^۲

۲- نقش داوری در حمایت از حقوق مالکیت فکری در ایران
۱-۲- قوانین و مقررات ایران در زمینه مالکیت فکری
قوانین و مقررات ایران در زمینه مالکیت فکری به‌عنوان
چارچوب‌های قانونی، حقوق و حمایت‌های لازم را برای خلاقیت‌ها
و نوآوری‌ها فراهم می‌کند. نظام حقوقی ایران برای حمایت از
مالکیت فکری شامل قوانین مختلفی است که به طبقه‌بندی‌های
متفاوتی از حقوق مالکیت فکری مانند حق مؤلف، اختراعات، علائم
تجاری و طراحی‌های صنعتی تقسیم می‌شود. این قوانین با هدف
حفظ حقوق صاحبان آثار و اختراعات، تشویق خلاقیت و نوآوری و
در نهایت توسعه اقتصادی کشور تدوین شده‌اند.^۴

نظریه جهانی شدن: با توجه به جهانی شدن و افزایش تجارت
بین‌المللی، حمایت از حقوق مالکیت فکری به یک موضوع کلیدی
در روابط اقتصادی بین کشورها تبدیل شده است. توافقنامه‌های
بین‌المللی مانند توافق‌نامه تریپس تحت نظارت سازمان جهانی
تجارت و همچنین فعالیت‌های سازمان جهانی مالکیت فکری
به‌منظور هماهنگی و ایجاد استانداردهای مشترک در حمایت از این
حقوق ایجاد شده‌اند. این مبنا نشان می‌دهد که برای تسهیل تجارت

یکی از اساسی‌ترین قوانین در این زمینه، قانون حمایت از
حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان است که به‌عنوان قانون حق
مؤلف شناخته می‌شود. این قانون در سال ۱۳۴۸ به تصویب رسید
و اصلاحات آن در سال‌های مختلف به‌خصوص در سال ۱۳۷۹

۳ - چینی‌ساز، مانده، (۱۳۹۳)، موانع اجرای رای داوری داخلی و بین‌المللی در ایران، پایان
نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد تهران، ص ۶۳
۴ - ایروانی مهاجری، فاطمه السادات (۱۳۹۸)، تعارض قوانین در دعاوی حقوق مالکیت فکری
با بررسی اسناد بین‌المللی، رساله جهت دریافت درجه دکترا، حقوق خصوصی، دانشگاه تربیت
مدرس، ص ۴۷

۱ - یآوری، اسدالله؛ باقری، یوسف، (۱۳۹۹) جایگاه اصل حسن نیت در تفسیر اصل ۱۳۹
قانون اساسی با تأکید بر رویه قضایی، فصلنامه حقوق اداری، سال هشتم، شماره ۲۴، ص
۱۶۱

۲ - مکرمی، علی محمد (۱۳۷۵)، شناسایی و اجرای آراء داوری خارجی در حقوق ایران،
فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۴، ص ۵۱

همچنین، این قانون شرایط استفاده از علائم تجاری و جرمه‌های مربوط به نقض آن را مشخص می‌کند.^۳

در کنار این قوانین، مقررات مربوط به حمایت از حقوق مالکیت فکری در حوزه‌های بین‌المللی نیز حائز اهمیت است. ایران به چندین کنوانسیون بین‌المللی مانند کنوانسیون برن و معاهده پاریس پیوسته است که این امر به تقویت و هماهنگی نظام حقوقی کشور با استانداردهای جهانی کمک می‌کند. این پیوستگی به معنای تعهد ایران به رعایت حقوق مالکیت فکری در سطح بین‌المللی و حمایت از صاحبان حقوق در برابر نقض‌ها و سوءاستفاده‌هاست.^۴

علاوه بر قوانین فوق، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی نیز برای تسهیل و تسریع روند ثبت و حفاظت از حقوق مالکیت فکری وجود دارد. این آیین‌نامه‌ها به عنوان ابزارهایی عملی در جهت اجرای مؤثر قوانین عمل می‌کنند و به مسئولین و متقاضیان کمک می‌کنند تا فرآیندهای لازم را با سهولت بیشتری انجام دهند. همچنین، وجود این دستورالعمل‌ها به کاهش بروکراسی و تسریع در روند رسیدگی به دعاوی کمک می‌کند. دولت ایران همچنین در راستای

صورت گرفت. این قانون حقوق مؤلفان و مصنفان را در زمینه استفاده و بهره‌برداری از آثار ادبی، هنری و علمی تضمین می‌کند و بر اساس آن، آثار به‌طور خودکار پس از ایجاد، تحت حمایت قرار می‌گیرند.^۱

در زمینه اختراعات، قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری، مصوب سال ۱۳۸۶، به عنوان مهم‌ترین مقرر در این حوزه شناخته می‌شود. این قانون به تشریح شرایط ثبت اختراعات و طراحی‌های صنعتی پرداخته و حقوق صاحبان این اختراعات را در برابر استفاده غیرمجاز و نقض حق ثبت به‌طور مشخص تعیین می‌کند. این قانون همچنین روند بررسی و ارزیابی اختراعات و ضوابط مربوط به صدور گواهی ثبت را تبیین می‌کند.^۲

قانون ثبت علائم تجاری نیز در راستای حمایت از حقوق مالکیت فکری در ایران، به ثبت و حفاظت از علائم تجاری و نشان‌های تجاری اختصاص دارد. این قانون، که در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسید، به مالکین این امکان را می‌دهد که علائم تجاری خود را ثبت کرده و در برابر نقض این حقوق اقدام قانونی کنند.

^۳ - مقدم ابریشمی، علی (۱۳۹۷)، جرح داور در داوری سرمایه گذاری بین المللی: نقدی بر رویه داوری ایکسید و ارائه راهکار مناسب، فصلنامه پژوهش حقوق عمومی، سال بیستم، شماره ۵۹، ص ۱۰۱

^۴ - کمیلی پور، علی و همکاران (۱۴۰۰)، داوری دعاوی مالکیت فکری از مجرای رویکرد حقوق بین‌الملل و حقوق ایران، مجله حقوق تطبیقی، سال ۲، شماره ۸، ص ۹۹

^۱ - نظام الملکی، جعفر (۱۴۰۰)، ارزیابی و امکان سنجی مطلوبیت مراجع قضایی استثنایی برای رسیدگی به دعاوی و شکایات حقوق مالکیت صنعتی با تاکید بر حقوق ایران، مجله حقوقی دادگستری، دوره ۸۶، شماره ۱۱۸، ص ۳۴۸

^۲ - محمدزاده، محمود، (۱۳۸۱)، اجرای احکام داوری تجاری بین المللی بخش نخست، ماهنامه کانون، سال چهل و پنجم، شماره ۳۱، ص ۱۳۹

در نظام حقوقی ایران حمایت کرد و زمینه را برای توسعه خلاقیت و نوآوری فراهم آورد.^۲

۲-۲- نقش قانون تجارت الکترونیک در حفاظت از حقوق مالکیت فکری

قانون تجارت الکترونیک در ایران نقش مهمی در حفاظت از حقوق مالکیت فکری در محیط‌های دیجیتال و فضای مجازی ایفا می‌کند. این قانون که در سال ۱۳۸۲ تصویب شد، به تنظیم فعالیت‌های تجاری در بستر اینترنت و فضاهای الکترونیکی می‌پردازد و در همین راستا به‌طور غیرمستقیم به حفظ و تقویت حقوق مالکیت فکری در دنیای دیجیتال کمک می‌کند. با توجه به گسترش تجارت الکترونیک و انتقال بسیاری از فعالیت‌ها و آثار به فضای آنلاین، قوانین مرتبط با مالکیت فکری باید به شکلی طراحی شوند که ضمن حفظ حقوق صاحبان اثر، از سوءاستفاده و نقض حقوق آن‌ها جلوگیری شود.^۳

یکی از ابعاد مهم قانون تجارت الکترونیک در حفاظت از حقوق مالکیت فکری، بحث حمایت از حقوق مؤلفان و صاحبان محتواهای دیجیتال است. با توسعه اینترنت و فضای مجازی، انتشار و توزیع آثار ادبی، هنری و علمی به‌سرعت گسترش یافته است. قانون تجارت

تقویت حمایت از مالکیت فکری، برنامه‌هایی را برای آموزش و آگاهی‌بخشی به عموم مردم، فعالان اقتصادی و پژوهشگران در زمینه حقوق مالکیت فکری اجرا کرده است. این برنامه‌ها به‌ویژه در زمینه ترویج فرهنگ احترام به حقوق مالکیت فکری و جلوگیری از نقض این حقوق بسیار مؤثر بوده‌اند و به افزایش آگاهی‌های عمومی کمک می‌کنند.^۱

با وجود این قوانین و مقررات، چالش‌ها و محدودیت‌هایی نیز در زمینه اجرای مؤثر حقوق مالکیت فکری در ایران وجود دارد. عدم آشنایی کافی برخی از قضات و وکلای حقوقی با مسائل تخصصی مالکیت فکری و همچنین کمبود زیرساخت‌های لازم برای رسیدگی به دعاوی مالکیت فکری می‌تواند مانع اجرای صحیح این حقوق شود. به‌علاوه، نقایص موجود در نظام حقوقی و فرایندهای ثبت و رسیدگی به دعاوی نیز می‌تواند به ایجاد نارضایتی در بین صاحبان حقوق منجر شود. در نهایت، بررسی وضعیت قوانین و مقررات ایران در زمینه مالکیت فکری نشان می‌دهد که علی‌رغم وجود چارچوب‌های قانونی مناسب، نیاز به اصلاحات و بهبودهایی در زمینه اجرای این قوانین و افزایش آگاهی‌های عمومی وجود دارد. به‌طوری‌که بتوان حقوق مالکیت فکری را به‌طور مؤثرتر و جامع‌تر

^۲ - شیروی، عبدالحسین؛ انصاری، اعظم، (۱۳۹۸)، چالش تعهد بر افشا در تأمین مالی هزینه‌های داوری تجاری بین‌المللی توسط ثالث، مجله مطالعات حقوقی، دوره یازدهم، شماره ۴، ص ۲۳۴

^۳ - مافی، همایون؛ تقی‌پور، محمدحسین، (۱۳۹۶)، ماهیت حقوقی نهاد داوری، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ششم، شماره بیست‌ویکم، ص ۱۸۲

^۱ - غفاریان، مهدی و همکاران (۱۴۰۱)، الزامات بین‌المللی مالکیت فکری در جامعه بین‌المللی و کارکرد آن در حقوق ایران و آمریکا، فصلنامه مطالعات بین‌المللی، سال ۱۹، شماره ۳، ص ۲۷۷

۲-۳- ساختار و سازمان‌های مرتبط با داوری دعاوی مالکیت فکری در ایران

در ایران، ساختار و سازمان‌های مرتبط با داوری در دعاوی مالکیت فکری به‌طور مستقیم و غیرمستقیم به حوزه‌های قضایی و همچنین بخش‌های خصوصی مربوط می‌شوند. با اینکه داوری به‌عنوان یکی از روش‌های جایگزین حل اختلاف در نظام حقوقی ایران پذیرفته شده است، اما در مورد دعاوی مالکیت فکری، چارچوب مشخص و متمرکزی که مختص به این حوزه باشد، وجود ندارد. این امر به دلیل نو بودن و توسعه نیافتن کامل قوانین مرتبط با مالکیت فکری و همچنین نبود نهادهای تخصصی در این حوزه است.^۳

سازمان‌های دولتی مرتبط با مالکیت فکری، از جمله اداره کل ثبت شرکت‌ها و مالکیت صنعتی که زیر نظر سازمان ثبت اسناد و املاک کشور فعالیت می‌کند، نقش مهمی در ثبت و حفاظت از علائم تجاری، اختراعات، طرح‌های صنعتی و سایر حقوق مرتبط دارند. اگرچه این سازمان به‌طور مستقیم به حل و فصل اختلافات از طریق داوری نمی‌پردازد، اما به‌عنوان مرجع اصلی در ثبت حقوق مالکیت فکری شناخته می‌شود. داوری در دعاوی مالکیت فکری

الکترونیک با وضع مقرراتی درباره نشر، توزیع و فروش آثار در محیط دیجیتال، به صاحبان این آثار اجازه می‌دهد که حقوق خود را در برابر کپی‌برداری‌های غیرمجاز، تکثیر و سوءاستفاده‌های آنلاین حفظ کنند. همچنین، این قانون به تأیید اصالت و اعتبار اسناد و امضاهای الکترونیکی پرداخته که این امر می‌تواند برای قراردادهای مربوط به انتقال حقوق مالکیت فکری و استفاده از آثار در محیط‌های آنلاین اهمیت داشته باشد. این امکان به صاحبان حقوق فکری اجازه می‌دهد که از طریق فضای دیجیتال به‌صورت قانونی قراردادهای خود را ثبت و از اصالت آن‌ها اطمینان حاصل کنند.^۱

از سوی دیگر، قانون تجارت الکترونیک به‌طور خاص به مقابله با جرایم سایبری و نقض حقوق مالکیت فکری در فضای مجازی پرداخته است. این قانون برای افرادی که از طریق اینترنت و ابزارهای الکترونیکی به نقض حقوق مالکیت فکری می‌پردازند، مجازات‌های قانونی در نظر گرفته است. بدین ترتیب، حفاظت از آثار و حقوق مالکیت فکری در فضای دیجیتال تضمین شده و زمینه برای مقابله با سوءاستفاده‌ها و نقض حقوق فراهم می‌شود.^۲

۳ - باقری، محمود، (۱۳۸۶)، حدود آزادی طرفین دعوی در تعیین صلاحیت قضایی بین-المللی: جایگاه داوری تجاری بین‌المللی، فصلنامه حقوق، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۳۷، شماره ۳، پاییز، ص ۳۴

۱ - کاویانی، کورش (۱۳۸۰)، اصل ۱۳۹ قانون اساسی و شرط داوری در قراردادهای مصوب مجلس شورای اسلامی، پژوهش حقوق و سیاست، دوره ۳، شماره ۵، ص ۷۷

۲ - عابدی، محمدتقی (۱۳۸۸)، صلاحیت قضایی و صلاحیت داوری، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره ۳۵، ص ۱۱۸

می‌تواند از طریق ارجاع این دعاوی به نهادهای داوری عمومی صورت گیرد.^۱

در زمینه داوری، مرکز داوری اتاق بازرگانی ایران به عنوان یک نهاد مهم در حل و فصل اختلافات تجاری، از جمله دعاوی مالکیت فکری، شناخته می‌شود. این مرکز یکی از نهادهای پیشگام در ارائه خدمات داوری در ایران است و امکان ارجاع دعاوی مختلف از جمله دعاوی مرتبط با مالکیت فکری به این مرکز وجود دارد. با این حال، این مرکز هنوز به طور خاص به داوری دعاوی مالکیت فکری تخصص نیافته و به طور عمده در حوزه‌های تجاری و اقتصادی فعالیت دارد. از سوی دیگر، مرکز داوری بین‌المللی ایران که بیشتر در زمینه دعاوی بین‌المللی فعالیت می‌کند، نیز می‌تواند بستری برای حل و فصل دعاوی مالکیت فکری باشد. این مرکز با داشتن چارچوب‌ها و مقررات بین‌المللی، به طرفین اختلافات امکان می‌دهد که مسائل خود را از طریق داوری حل کنند، اما مانند مرکز داوری اتاق بازرگانی، این نهاد نیز به طور خاص بر دعاوی مالکیت فکری تمرکز ندارد.^۲

علاوه بر این، کانون وکلای دادگستری و سایر نهادهای حقوقی و قضایی مرتبط با وکالت و مشاوره حقوقی نیز نقش مهمی در داوری دعاوی مالکیت فکری ایفا می‌کنند. وکلای متخصص در این حوزه می‌توانند به عنوان داور یا مشاور در فرایندهای داوری حضور یابند و با ارائه تخصص خود به تسریع حل اختلافات کمک کنند. با این حال، به دلیل محدود بودن تجربه و دانش تخصصی در زمینه مالکیت فکری، آموزش و پرورش داوران متخصص همچنان از چالش‌های اصلی این حوزه است.^۳

سازمان نظام صنفی رایانه‌ای ایران نیز به طور غیرمستقیم می‌تواند در زمینه داوری دعاوی مربوط به مالکیت فکری نقش آفرینی کند. با توجه به توسعه فناوری و افزایش مسائل مربوط به نرم‌افزارها و محتوای دیجیتال، این سازمان به حل اختلافات در حوزه فناوری اطلاعات می‌پردازد. هرچند نقش این سازمان بیشتر مشاوره‌ای است، اما با توجه به گسترش فناوری و ارتباط آن با مالکیت فکری، همکاری با نهادهای داوری می‌تواند تأثیرگذار باشد.^۴

از لحاظ قانونی، قانون آیین دادرسی مدنی و قانون داوری تجاری بین‌المللی مبنای حقوقی لازم برای ارجاع دعاوی مالکیت

^۳ - اسکندری، حسین، (۱۳۸۷)، آثار اعتراض به رای داوری در کنوانسیون‌های بین‌المللی و حقوق داخلی کشورها، فصلنامه حقوق، دوره ۴۰، شماره ۴، ص ۶۴

^۴ - اسدی نژاد، سید محمد؛ مهدوی‌فر، سید مجتبی (۱۳۹۱)، محرمانه بودن داوری در تجارت بین‌المللی و مقررات داوری سازمان جهانی مالکیت فکری، فصلنامه پژوهش‌های روابط بین‌الملل، دوره نخست، شماره ششم، ص ۱۳۰

^۱ - میرزایی، علیرضا، (۱۳۹۰)، قواعد داوری از منظر حقوق تطبیقی، تهران: انتشارات جنگل، ص ۷۲

^۲ - افتخارچهرمی، گودرز، (۱۳۷۹)، تحولات نهاد داوری در قوانین ایران و دستورالعمل آن در حوزه داوری بین‌المللی ایران، تحقیقات حقوقی، شماره ۲۹ و ۳۰، ص ۴۱

تخصصی به موضوعات پیچیده فنی و حقوقی است. دعاوی مالکیت فکری معمولاً شامل مسائل فنی بسیار پیچیده‌ای می‌شوند که قضات عمومی ممکن است با آن‌ها آشنایی کافی نداشته باشند. در دادگاه‌های تخصصی، قضات با دانش و تخصص در زمینه حقوق مالکیت فکری، یا با مشاوره از کارشناسان فنی مرتبط، می‌توانند به بررسی دقیق‌تر و جامع‌تر این پرونده‌ها بپردازند و از تصمیم‌گیری‌های نادرست یا طولانی شدن فرایند جلوگیری کنند.^۲

سرعت در رسیدگی به دعاوی مالکیت فکری یکی دیگر از مزایای مهم این دادگاه‌ها است. با توجه به اهمیت زمان در بسیاری از دعاوی مالکیت فکری، به‌ویژه در زمینه‌های اختراعات و علائم تجاری که زمان نقش تعیین‌کننده‌ای در ارزش‌گذاری آن‌ها دارد، دادگاه‌های تخصصی به‌طور خاص برای کاهش زمان دادرسی طراحی شده‌اند. این دادگاه‌ها با تمرکز بر دعاوی مالکیت فکری و صرفه‌جویی در زمان دادرسی، به طرفین این امکان را می‌دهند که سریع‌تر به حقوق خود دست یابند. تخصصی بودن قضات و کارشناسان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های این دادگاه‌ها است. قضات دادگاه‌های مالکیت فکری معمولاً دارای تجربه و تخصص در زمینه‌های حقوقی مرتبط با مالکیت فکری هستند و این امر باعث می‌شود که احکام صادره از دقت و استناد بیشتری برخوردار باشند. همچنین، در مواردی که مسائل فنی پیچیده‌ای مطرح است، این

فکری به داوری را فراهم کرده‌اند. این قوانین چارچوبی برای حل اختلافات از طریق داوری مشخص می‌کنند، اما همچنان تمرکز خاصی بر دعاوی مالکیت فکری ندارند. در نتیجه، نیاز به تدوین مقررات تخصصی و ایجاد سازوکارهای منظم برای رسیدگی به این نوع دعاوی احساس می‌شود. در زمینه حمایت از حقوق مالکیت فکری و حل و فصل اختلافات در این حوزه، نقش سازمان جهانی مالکیت فکری نیز قابل توجه است. ایران به‌عنوان یکی از اعضای این سازمان می‌تواند از خدمات داوری و میانجی‌گری این نهاد در حل اختلافات بین‌المللی مالکیت فکری بهره‌مند شود. با این حال، در داخل ایران، ارتباط منسجمی بین سازمان‌های داخلی و این نهاد بین‌المللی برای ارجاع دعاوی وجود ندارد.^۱

۲-۴- کارکرد دادگاه‌های تخصصی مالکیت فکری

دادگاه‌های تخصصی مالکیت فکری نقش کلیدی در حل و فصل اختلافات مرتبط با حقوق مالکیت فکری دارند و به دلیل پیچیدگی و ویژگی‌های منحصر به فرد این حوزه، تأسیس و فعالیت آن‌ها در بسیاری از کشورها ضروری شده است. این دادگاه‌ها با تمرکز بر دعاوی مربوط به اختراعات، علائم تجاری، طرح‌های صنعتی، کپی‌رایت، و سایر حقوق مالکیت فکری، می‌توانند به شکلی مؤثرتر و کارآمدتر به این مسائل رسیدگی کنند. یکی از مهم‌ترین کارکردهای دادگاه‌های تخصصی مالکیت فکری، رسیدگی دقیق و

^۲ - موسوی، رضا و همکاران (۱۴۰۱)، نظام حقوقی حاکم بر حل و فصل اختلافات در حوزه حقوق مالکیت فکری با تأکید بر نهاد داوری، فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، دوره چهارم، شماره ۵، ص ۶۸۷

^۱ - واحدی، قدرت الله، (۱۳۷۶)، آیین دادرسی مدنی، تهران: انتشارات میزان، ص ۷۷

دادگاه‌ها می‌توانند از کارشناسان متخصص بهره بگیرند که به قضاوت صحیح کمک می‌کند.^۱

ایجاد هماهنگی و وحدت رویه در احکام قضایی یکی دیگر از کارکردهای دادگاه‌های تخصصی مالکیت فکری است. با توجه به اینکه این دادگاه‌ها تنها به دعاوی مربوط به مالکیت فکری رسیدگی می‌کنند، امکان ایجاد رویه‌های قضایی یکسان و هماهنگ در این زمینه فراهم می‌شود. این امر باعث افزایش پیش‌بینی‌پذیری و اعتماد به سیستم حقوقی می‌شود و از صدور احکام متناقض یا ناهماهنگ جلوگیری می‌کند. افزایش اعتبار و کیفیت حقوق مالکیت فکری از دیگر اثرات مثبت دادگاه‌های تخصصی است. با رسیدگی تخصصی و دقیق به دعاوی مالکیت فکری، صاحبان این حقوق اعتماد بیشتری به نظام قضایی پیدا می‌کنند و تمایل بیشتری برای ثبت و حمایت از دارایی‌های فکری خود دارند. این امر می‌تواند به توسعه اقتصادی، نوآوری و ایجاد انگیزه در کارآفرینان و مخترعان کمک کند. حفظ محرمانگی یکی دیگر از کارکردهای مهم دادگاه‌های تخصصی است. بسیاری از دعاوی مالکیت فکری شامل اطلاعات حساس تجاری یا فناوری‌های نوین هستند که نیاز به حفظ محرمانگی دارند. دادگاه‌های تخصصی مالکیت فکری با سازوکارهای

خاص خود می‌توانند از افشای این اطلاعات حساس جلوگیری کنند و محیطی امن برای رسیدگی به این دعاوی فراهم آورند.^۲

۳- قابلیت داوری پذیری حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران
۳-۱- نقش سازمان‌های بین‌المللی در توسعه داوری مالکیت فکری

سازمان‌های بین‌المللی نقش بسیار حیاتی و موثری در توسعه داوری مالکیت فکری دارند که تأثیرات آن‌ها بر فرآیندها و نظام‌های حقوقی کشورهای مختلف قابل توجه است. این سازمان‌ها با ایجاد و ترویج استانداردهای بین‌المللی، چارچوب‌های قانونی و رویه‌های یکسان، امکان حل و فصل سریع‌تر و مؤثرتر اختلافات مربوط به مالکیت فکری را فراهم می‌کنند. یکی از این سازمان‌ها، سازمان جهانی مالکیت فکری است که به‌عنوان نهاد تخصصی سازمان ملل، به ترویج همکاری‌های بین‌المللی در زمینه حقوق مالکیت فکری می‌پردازد و با ارائه خدمات داوری، به طرفین کمک می‌کند تا از طریق روش‌های غیرقضایی، اختلافات خود را حل کنند. این سازمان به‌دلیل تجربه و اعتبار جهانی‌اش، به طرفین این امکان را می‌دهد که به‌جای مراجعه به دادگاه‌ها، به داوری بین‌المللی روی آورند، که این امر نه تنها سرعت فرآیند حل اختلاف را افزایش می‌دهد بلکه به کاهش هزینه‌ها نیز منجر می‌شود. همچنین، سازمان‌های

^۲ - جوادی، سعیده (۱۳۹۲)، حقوق مالکیت فکری در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد، حقوق مالکیت فکری، دانشگاه قم، ص ۸۸

^۱ Bockstiegel, Karl-Heinz (2008), "Public Policy as a Limit to Arbitration and its Enforcement", IBA Journal of Dispute Resolution, Special Issue, p 65

واقع، این نهادها با جمع‌آوری داده‌ها و تجزیه و تحلیل‌های لازم در مورد روندهای جهانی، به کشورهای مختلف کمک می‌کنند تا رویکردهای بهتری را در حوزه داوری مالکیت فکری اتخاذ کنند. همچنین، سازمان‌های بین‌المللی با مشارکت در مذاکرات و توافقات بین‌المللی، به ایجاد معاهدات و اسنادی کمک می‌کنند که چارچوب‌های حقوقی لازم برای داوری مالکیت فکری را فراهم می‌آورد. این معاهدات نه تنها به تقویت حقوق مالکیت فکری کمک می‌کند، بلکه تسهیل‌کننده فرآیندهای داوری نیز خواهد بود.^۳

۳-۲- تأثیر داوری بر توسعه قوانین مالکیت فکری در کشورهای در حال توسعه
داوری به‌عنوان یک ابزار حل و فصل اختلافات، تأثیر قابل‌توجهی بر توسعه قوانین مالکیت فکری در کشورهای در حال توسعه دارد. این کشورها با چالش‌های مختلفی در حوزه حقوق مالکیت فکری مواجه هستند، از جمله کمبود منابع، عدم آگاهی عمومی و زیرساخت‌های قانونی ناکافی. داوری می‌تواند به‌عنوان یک مکانیزم مؤثر، به این کشورها در تقویت و بهبود نظام‌های حقوقی کمک کند. یکی از تأثیرات اصلی داوری در کشورهای در حال توسعه، تسریع در فرآیند حل و فصل اختلافات است. این کشورها

بین‌المللی با تهیه و انتشار راهنماها و دستورالعمل‌هایی در خصوص بهترین شیوه‌های داوری، به بهبود کیفیت فرآیندهای داوری کمک می‌کنند و به طرفین این اطمینان را می‌دهند که به‌صورت عادلانه و مستقل به اختلافات آن‌ها رسیدگی خواهد شد.^۱

از دیگر نقش‌های این سازمان‌ها می‌توان به ترویج آموزش و ارتقاء آگاهی در میان وکلای، داوران و سایر ذینفعان اشاره کرد. برگزاری دوره‌های آموزشی و کارگاه‌های تخصصی، منجر به افزایش دانش و مهارت‌های حرفه‌ای در حوزه داوری مالکیت فکری می‌شود و در نتیجه کیفیت آرای داوری را بهبود می‌بخشد. این نوع آموزش‌ها به‌ویژه در کشورهایی که سیستم‌های داوری آن‌ها در حال توسعه است، می‌تواند تأثیر بسزایی در ارتقاء ظرفیت‌های محلی داشته باشد. همچنین، سازمان‌های بین‌المللی با ترویج همکاری‌های بین‌المللی و تبادل تجربیات میان کشورها، به ایجاد یک محیط هم‌افزا برای تسهیل حل و فصل اختلافات مالکیت فکری کمک می‌کنند.^۲

علاوه بر این، این سازمان‌ها می‌توانند به‌عنوان نهادهای میانجی در اختلافات بین‌المللی عمل کنند و با ایجاد بسترهای گفتگو و همکاری، به طرفین کمک کنند تا به توافقات لازم دست یابند. در

۳ - رضایی، علی؛ صالحی، مذکور، (۱۳۹۵)، قرار منع اقامه یا پیگیری دعوا صادره از دیوان های داوری در داوری تجاری بین المللی، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال هشتم، شماره ۳۰، ص ۲۴

۱ - کمیلی پور، علی و همکاران (۱۴۰۰)، داوری دعاوی مالکیت فکری از مجرای رویکرد حقوق بین‌الملل و حقوق ایران، مجله حقوق تطبیقی، سال ۲، شماره ۸، ص ۹۶

۲ - شمس، عبدالله، (۱۳۸۲)، موافقت نامه داوری و صلاحیت دادگاه، مجله تحقیقات حقوقی دانشکده حقوق دانشگاه شهیدبهشتی، شماره ۴۲، ص ۱۷۹

جدید در زمینه مالکیت فکری عمل کنند. داوری همچنین به کشورهای در حال توسعه این امکان را می‌دهد که از تجربیات جهانی بهره‌برداری کنند و بهترین شیوه‌ها را در نظام‌های حقوقی خود بگنجانند. با توجه به اینکه بسیاری از کشورهای در حال توسعه، به دنبال جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی هستند، داشتن نظام داوری قوی و مطمئن می‌تواند به جذب بیشتر این سرمایه‌گذاری‌ها کمک کند. این فرآیند می‌تواند به افزایش اعتماد به نفس در حقوق مالکیت فکری و بهبود تصویر عمومی این کشورها در عرصه بین‌المللی منجر شود. با بهبود نظام‌های حقوقی و فرآیندهای داوری، کشورهای در حال توسعه می‌توانند به تقویت حقوق مالکیت فکری و حمایت از نوآوری و ابداع در جامعه خود بپردازند. داوری می‌تواند به توسعه همکاری‌های بین‌المللی در زمینه حقوق مالکیت فکری کمک کند. با مشارکت در داوری‌های بین‌المللی و به‌کارگیری تجربیات جهانی، کشورهای در حال توسعه می‌توانند به بهبود و ارتقاء نظام‌های حقوقی خود کمک کنند و به این ترتیب، به یک محیط تجاری و سرمایه‌گذاری بهتر دست یابند.^۲

معمولاً با طولانی بودن فرآیندهای قضایی مواجه هستند که می‌تواند مانع از سرمایه‌گذاری و نوآوری شود. داوری با ارائه یک فرآیند سریع‌تر و کمتر رسمی، به طرفین این امکان را می‌دهد که به سرعت به توافق برسند و از هزینه‌های بالای محاکم قضایی جلوگیری کنند. این ویژگی به‌ویژه برای کسب‌وکارها و سرمایه‌گذاران خارجی که به دنبال محیط‌های تجاری امن و مطمئن هستند، جذاب است. داوری همچنین می‌تواند به ارتقاء آگاهی و آموزش در زمینه حقوق مالکیت فکری کمک کند. با برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی توسط نهادهای داوری و سازمان‌های بین‌المللی، افراد و مؤسسات محلی می‌توانند با قوانین و رویه‌های بین‌المللی آشنا شوند. این افزایش آگاهی به نهادهای محلی کمک می‌کند تا بهترین شیوه‌ها را در قوانین خود اعمال کنند و از تجربیات کشورهای توسعه‌یافته بهره‌برداری کنند. این امر به تقویت ظرفیت‌های داخلی در حوزه مالکیت فکری منجر می‌شود.^۱

علاوه بر این، داوری می‌تواند به توسعه چارچوب‌های قانونی جدید در کشورهای در حال توسعه کمک کند. وقتی که دعاوی مالکیت فکری به صورت داوری حل می‌شوند، آرای داوری به عنوان یک منبع حقوقی می‌تواند به تفسیر و گسترش قوانین موجود کمک کند و موجب ایجاد رویه‌های قضایی جدید شود. این رویه‌ها می‌توانند به عنوان مبنایی برای اصلاحات قانونی و ایجاد قوانین

^۲ - رضایی، علی؛ صالحی، مذکور، (۱۳۹۵)، قرار منع اقامه یا پیگیری دعوا صادره از دیوان‌های داوری در داوری تجاری بین‌المللی، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال هشتم، شماره ۳۰، ص ۲۶

^۱ - میرشمسی، محمد هادی و همکاران (۱۳۹۳)، ایده و حمایت از آن در حقوق مالکیت فکری، مجله حقوق اسلامی، سال یازدهم، شماره ۴۰، ص ۹۸

۳-۳- نقش داوری بین‌المللی در حل دعاوی فرامرزی مالکیت

فکری

داوری بین‌المللی در حل دعاوی فرامرزی مالکیت فکری نقشی اساسی و تعیین‌کننده دارد. این نوع داوری به‌عنوان یک روش موثر برای حل و فصل اختلافات ناشی از مالکیت فکری در سطح بین‌المللی به‌کار می‌رود و به‌ویژه در دنیای امروز که تجارت جهانی و تبادل اطلاعات به‌سرعت در حال گسترش است، اهمیت بیشتری یافته است. یکی از جنبه‌های کلیدی نقش داوری بین‌المللی در دعاوی فرامرزی مالکیت فکری، توانایی آن در ارائه یک فرآیند سریع و مؤثر برای حل اختلافات است. در مواقعی که اختلافات مالکیت فکری، مانند حق تکثیر، پتنت‌ها یا علائم تجاری، در کشورهای مختلف به‌وجود می‌آید، فرآیندهای قضایی معمولی می‌تواند بسیار طولانی و پیچیده باشند. داوری بین‌المللی با استفاده از رویه‌های ساده‌تر و زمان‌بندی‌های کوتاه‌تر، به طرفین این امکان را می‌دهد که به‌سرعت به توافق برسند و از هزینه‌های بالای محاکم قضایی جلوگیری کنند.^۱

داوری بین‌المللی همچنین به دلیل ایجاد یک محیط بی‌طرف و مستقل برای حل و فصل اختلافات، به‌ویژه برای طرفین از کشورهای مختلف، بسیار مورد توجه قرار می‌گیرد. در مواردی که

قوانین ملی ممکن است به‌طور غیرعادلانه به نفع یکی از طرفین باشد، داوری بین‌المللی می‌تواند به‌عنوان یک پلتفرم عادلانه برای ارائه و حل اختلافات عمل کند. این ویژگی باعث می‌شود که طرفین بیشتری به داوری بین‌المللی روی آورند و به اعتبار آن افزوده شود. از دیگر مزایای داوری بین‌المللی، قابلیت پذیرش و اجرای آرای داوری در کشورهای مختلف است. بسیاری از کشورهای جهان، با پذیرش کنوانسیون‌های بین‌المللی، مانند کنوانسیون نیویورک، آرای داوری را به‌عنوان اسناد قانونی معتبر می‌پذیرند. این مسئله به طرفین اجازه می‌دهد که از آرای داوری خود در کشورهای مختلف بهره‌برداری کنند و اختلافات خود را به‌راحتی حل کنند.^۲

داوری بین‌المللی همچنین می‌تواند به ارتقاء همگرایی بین‌المللی در زمینه حقوق مالکیت فکری کمک کند. با توجه به وجود اختلافات قانونی و فرهنگی در کشورهای مختلف، داوری می‌تواند به ترویج و گسترش بهترین شیوه‌ها و استانداردهای بین‌المللی در این حوزه کمک کند. این فرآیند به کشورهای مختلف

^۲ - عباس‌پور، عسکر، (۱۳۹۷)، بررسی صلاحیت دادگاه‌های ایران در اجرای آرای داوری بین‌المللی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد واحد بندرعباس، ص ۶۶

^۱ Redfern alan and martin hunter(1998),law and practice in international commercial arbitration ,sweet,maxwell, London, p 279

امکان می‌دهد تا از تجربیات یکدیگر بهره‌برداری کنند و به‌طور مداوم نظام‌های حقوقی خود را بهبود بخشند^۱.

علاوه بر این، داوری بین‌المللی به کشورهایی که به دنبال جذب سرمایه‌گذاری‌های خارجی هستند، کمک می‌کند. سرمایه‌گذاران خارجی معمولاً به دنبال محیط‌های تجاری با ثبات و قابل پیش‌بینی هستند. با وجود یک سیستم داوری معتبر و کارآمد، این کشورها می‌توانند اعتماد سرمایه‌گذاران را جلب کرده و از ورود سرمایه‌های جدید به بازار خود بهره‌مند شوند. از منظر توسعه، داوری بین‌المللی همچنین می‌تواند به افزایش آگاهی در زمینه حقوق مالکیت فکری در کشورهای در حال توسعه کمک کند. با برگزاری کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی مرتبط با داوری و حقوق مالکیت فکری، این کشورها می‌توانند ظرفیت‌های خود را در این حوزه تقویت کنند و به توسعه نظام‌های حقوقی خود بپردازند^۲.

نتیجه‌گیری

با توجه به پیچیدگی، تخصصی بودن و بین‌المللی شدن روزافزون دعاوی مربوط به حقوق مالکیت فکری، داوری به‌عنوان یکی از کارآمدترین روش‌های جایگزین حل‌وفصل اختلافات می‌تواند نقش مهمی در تأمین عدالت تخصصی و تسریع روند رسیدگی ایفا کند.

بررسی اسناد بین‌المللی نظیر کنوانسیون نیویورک، موافقت‌نامه تریپس و قواعد داوری سازمان جهانی مالکیت فکری (WIPO) نشان می‌دهد که نظام بین‌المللی حقوقی، داوری را به عنوان ابزاری مؤثر برای حل اختلافات در این حوزه پذیرفته و چارچوب‌های نسبتاً منسجمی برای اجرای آن فراهم ساخته است. این اسناد با تأکید بر شناسایی و اجرای آرای داوری در سطح جهانی، موجب اعتماد فعالان عرصه مالکیت فکری به سازوکار داوری شده‌اند. در نظام حقوقی ایران نیز گرچه قوانین خاص مالکیت فکری به‌طور مستقیم به داوری اشاره نکرده‌اند، اما ظرفیت‌های موجود در قوانین عمومی، به‌ویژه قانون داوری تجاری بین‌المللی، امکان بهره‌گیری از داوری را در این حوزه فراهم کرده‌اند. با این حال، برای تحقق مؤثر داوری در دعاوی مالکیت فکری، لازم است اصلاحاتی در سطح تقنینی صورت گیرد و نهادهای تخصصی داوری با رویکرد بین‌المللی توسعه یابند. همچنین، آموزش و توانمندسازی حقوق‌دانان، وکلا و داوران در زمینه داوری مالکیت فکری می‌تواند گامی اساسی در جهت ارتقای کیفیت حل‌وفصل اختلافات و انطباق بیشتر نظام حقوقی ایران با استانداردهای بین‌المللی باشد.

^۲ - نظام الملکی، جعفر (۱۴۰۰)، ارزیابی و امکان‌سنجی مطلوبیت مراجع قضایی استثنایی برای رسیدگی به دعاوی و شکایات حقوق مالکیت صنعتی با تأکید بر حقوق ایران، مجله حقوقی دادگستری، دوره ۸۶، شماره ۱۱۸، ص ۳۵۰

^۱ - دوست محمدلو، قباد (۱۳۹۶)، حقوق و تکالیف داوران در داوری تجاری بین‌المللی در نظام حقوقی ایران و آمریکا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت، ص ۹۷

۲- اسکندری، حسین، (۱۳۸۷)، آثار اعتراض به رای داور در کنوانسیون های بین المللی و حقوق داخلی کشورها، فصلنامه حقوق، دوره ۴۰، شماره ۴، صص ۵۵-۸۲

۳- افتخارچهرمی، گودرز، (۱۳۷۹)، تحولات نهاد داور در قوانین ایران و دستاورد آن در حوزه داور بین المللی ایران، تحقیقات حقوقی، شماره ۳۹ و ۳۰، صص ۳۲-۵۸

۴- باقری، محمود، (۱۳۸۶)، حدود آزادی طرفین دعوی در تعیین صلاحیت قضایی بین المللی: جایگاه داور تجاری بین المللی، فصلنامه حقوق، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۳۷، شماره ۳، صص ۲۹-۶۲

۵- بهبهانی، محمدرحیم، (۱۳۹۵)، جایگاه نهاد داور در حقوق ایران با رویکرد فقهی، مجله مبانی حقوق اسلامی، سال ۹، شماره ۱۸، صص ۶۲-۹۸

۶- جعفریان، منصور (۱۳۷۴)، تاملاتی بر لایحه داور تجاری بین المللی، شناسایی و اجرای آرای داور، مجله مجلس و راهبرد، شماره ۱۷، صص ۵۳-۸۷

۷- جهانیان، مجتبی؛ شهبازی نیا، مرتضی، (۱۳۹۸)، اعمال اصل صلاحیت بر صلاحیت در داور پذیرد دعوی: بررسی تطبیقی در حقوق ایران و آمریکا، پژوهش های حقوق تطبیقی، شماره ۲، تابستان، صص ۳۳-۵۵

۸- رضایی، علی؛ صالحی، مذکور، (۱۳۹۵)، قرار منع اقامه یا پیگیری دعوا صادره از دیوان های داور در داور تجاری بین المللی، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال هشتم، شماره ۳۰، صص ۳۶-۹

۹- زهرایی، مرتضی، (۱۳۸۳)، ضمانت اجرای آرای داور بین المللی، مجله حقوقی، شماره ۳۱، صص ۹۸-۱۲۸

۱۰- شمس، عبدالله، (۱۳۸۲)، موافقت نامه داور و صلاحیت دادگاه، مجله تحقیقات حقوقی دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۴۲، صص ۱۶۸-۱۸۹

۱۱- شیروی، عبدالحسین؛ انصاری، اعظم، (۱۳۹۸)، چالش تعهد بر افشا در تأمین مالی هزینه های داور تجاری بین المللی توسط ثالث، مجله مطالعات حقوقی، دوره یازدهم، شماره ۴، صص ۲۲۳-۲۵۶

۱۲- عابدی، محمدتقی (۱۳۸۸)، صلاحیت قضایی و صلاحیت داور، مجله حقوقی بین المللی، شماره ۳۵، صص ۱۱۵-۱۳۶

سپاسگزاری

از معاونت محترم پژوهشی به خاطر حمایت حمایت معنوی در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می شود.
از آقای دکتر عبدالله عزیزاده به خاطر بازبینی متن مقاله و ارائه نظرهای ساختاری تشکر و قدردانی می شود.
از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می شود.
نگارندگان بر خود لازم می دانند از آقای دکتر محمد رسول آهنگران به خاطر مطالعه متن مقاله حاضر و ارائه نظرهای ارزشمند سپاسگزاری نمایند.

منابع

کتابها

- ۱- کاکاوند، محمد، (۱۳۸۹)، گزیده آرای داور مرکز داور اتاق ایران، تهران: شهردانش
- ۲- محمدی خورشیدی، محمد، (۱۳۹۰)، داور در حقوق ایران، چاپ اول، تهران: انتشارات بهنامی
- ۳- میرزایی، علیرضا، (۱۳۹۰)، قواعد داور از منظر حقوق تطبیقی، تهران: انتشارات جنگل
- ۴- واحدی، جواد، (۱۳۷۲)، داور بین المللی، تهران: انتشارات دراک
- ۵- واحدی، قدرت الله، (۱۳۷۶)، آیین دادرسی مدنی، تهران: انتشارات میزان

مقالات

- ۱- اسدی نژاد، سید محمد؛ مهدوی فر، سید مجتبی (۱۳۹۱)، محرمانه بودن داور در تجارت بین المللی و مقررات داور سازمان جهانی مالکیت فکری، فصلنامه پژوهش های روابط بین الملل، دوره نخست، شماره ششم، صص ۱۲۷-۱۴۷

۲۳- نظام الملکی، جعفر (۱۴۰۰)، ارزیابی و امکان سنجی مطلوبیت مراجع قضایی استثنایی برای رسیدگی به دعاوی و شکایات حقوق مالکیت صنعتی با تاکید بر حقوق ایران، مجله حقوقی دادگستری، دوره ۸۶، شماره ۱۱۸، صص ۳۳۹-۳۶۸

۲۴- نیک‌بخت، حمیدرضا؛ پیری، فرهاد (۱۳۹۱)، امتناع از شناسایی و اجرای آرای داوری خارجی باطل شده، مجله حقوقی بین المللی، سال ۳۰، شماره ۴۸، صص ۱۶۳-۱۸۷

۲۵- یآوری، اسدالله؛ باقری، یوسف، (۱۳۹۹)، جایگاه اصل حسن نیت در تفسیر اصل ۱۳۹ قانون اساسی با تاکید بر رویه قضایی، فصلنامه حقوق اداری، سال هشتم، شماره ۲۴، صص ۱۵۸-۱۸۲

پایان نامه‌ها

۱- ایروانی مهاجر، فاطمه السادات (۱۳۹۸)، تعارض قوانین در دعاوی حقوق مالکیت فکری با بررسی اسناد بین‌المللی، رساله جهت دریافت درجه دکترا، حقوق خصوصی، دانشگاه تربیت مدرس

۲- جوادی، سعیده (۱۳۹۲)، حقوق مالکیت فکری در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد، حقوق مالکیت فکری، دانشگاه قم

۳- چینی‌ساز، مائده، (۱۳۹۳)، موانع اجرای رای داوری داخلی و بین المللی در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده حقوق دانشگاه آزاد تهران

۴- دوست محمدلو، قباد (۱۳۹۶)، حقوق و تکالیف داوران در داوری تجاری بین المللی در نظام حقوقی ایران و آمریکا، پایان نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت

۵- عباس‌پور، عسکر، (۱۳۹۷)، بررسی صلاحیت دادگاه‌های ایران در اجرای آرای داوری بین المللی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی دانشگاه آزاد واحد بندرعباس

منابع انگلیسی

1-Bockstiegel, Karl-Heinz (2008), "Public Policy as a Limit to Arbitration and its Enforcement", IBA Journal of Dispute Resolution, Special Issue

2-Redfern alan and martin hunter(1998),law and practice in international commercial arbitration ,sweet,maxwell, London

۱۳- غفاریان، مهدی؛ پاشازاده، حسن؛ رهبر، ناصر؛ مسعودی، ناصر (۱۴۰۱)، الزامات بین المللی مالکیت فکری در جامعه بین المللی و کارکرد آن در حقوق ایران و آمریکا، فصلنامه مطالعات بین‌المللی، سال ۱۹، شماره ۳، صص ۲۸۶-۲۷۱

۱۴- کاویانی، کورش (۱۳۸۰)، اصل ۱۳۹ قانون اساسی و شرط داوری در قراردادهای مصوب مجلس شورای اسلامی، پژوهش حقوق و سیاست، دوره ۳، شماره ۵، صص ۷۵-۹۲

۱۵- کریمی، عباس؛ پرتو، حمیدرضا، (۱۳۹۱)، داوری پذیری دعاوی مربوط به اموال عمومی و دولتی، پژوهش حقوق عمومی، سال ۱۴، شماره ۳۶، صص ۱۳۶-۱۵۲

۱۶- کمیلی پور، علی؛ چینی ساز، مائده؛ مجلسی، فائزه (۱۴۰۰)، داوری دعاوی مالکیت فکری از مجرای رویکرد حقوق بین‌الملل و حقوق ایران، مجله حقوق تطبیقی، سال ۲، شماره ۸، صص ۸۹-۱۰۶

۱۷- مافی، همایون؛ تقی‌پور، محمدحسین، (۱۳۹۶)، ماهیت حقوقی نهاد داوری، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ششم، شماره بیست‌ویکم، صص ۱۷۷-۲۰۵

۱۸- محمدزاده، محمود، (۱۳۸۱)، اجرای احکام داوری تجاری بین المللی بخش نخست، ماهنامه کانون، سال چهل و پنجم، شماره ۳۱، صص ۱۳۲-۱۵۴

۱۹- مقدم ابریشمی، علی؛ محبوب، مسعود، (۱۳۹۷)، نقش دادگاه در داوری بین المللی: نقدی بر لایحه جامع داوری از دیدگاه قوانین مدرن داوری بین‌الملل، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، سال ششم، شماره بیست و دوم، صص ۱۳۹-۱۶۹

۲۰- مکرمی، علی محمد (۱۳۷۵)، شناسایی و اجرای آراء داوری خارجی در حقوق ایران، فصلنامه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره ۴، صص ۴۸-۷۲

۲۱- موسوی، رضا؛ راعی، مسعود؛ انصاری مهبیاری، علیرضا (۱۴۰۱)، نظام حقوقی حاکم بر حل و فصل اختلافات در حوزه حقوق مالکیت فکری با تاکید بر نهاد داوری، فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، دوره چهارم، شماره ۵، صص ۶۷۷-۶۹۱

۲۲- میرشمسی، محمد هادی؛ جلالیان دهقانی، حسام؛ تیموری، علیرضا (۱۳۹۳)، ایده و حمایت از آن در حقوق مالکیت فکری، مجله حقوق اسلامی، سال یازدهم، شماره ۴۰، صص ۷۲-۱۰۴